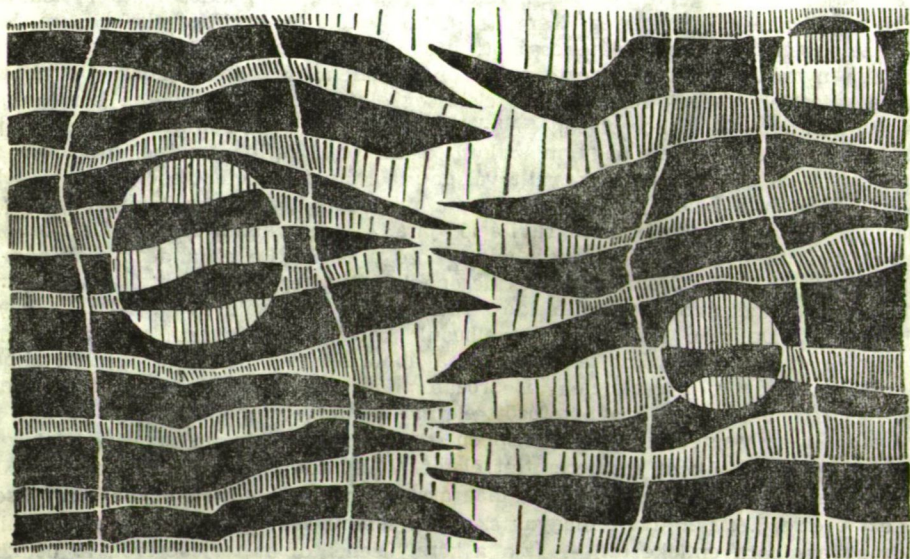

nye van az elterjedésre, mint ami népünk jellegében, problémakörében akar megtartani. Érezte-e ezt Kodály? Vagy az utolsó percig folytatott munka megőrizte attól, hogy észrevegye a közös tragikumot, amely mindnyájunknak sorsa lett, akik a magyarság sorsával kötöttük egybe törekvéseinket?" Felháborodni könnyű aggódó sorain, megcáfolni nagyon nehéz, de még ha sikerülne is megcáfolni, a lényeg akkor is az, hogy ő így érezte, utolsó éveiben az ő életét és gondolkodását ez az érzés — ez a meggyőződés — determinálta: „A magyarság szétesése az utóbbi években meggyorsult. Gyengül a vonzáscentrum, amely a határokon túlrekedt, a világba szétszóródott magyarokat ide kösse; — fogyó ellenállással zuhannak más, erősebb központok felé. De gyengül a magyarság kohéziója idebenn is; a legezstelenebb, magunktól elidegenítő divatnak is gyorsan táborra nő, ami magyarságunkra emlékeztet — ha múlt az, ha szokás, ha irodalom: ellenszenvenné lesz. A legnagyobb baj, hogy e folyamat ellen védekezni sem szabad. Fennmaradásunk gondjaitól szenvedni, azokra célozni is: nacionalizmus. A nacionalizmus szóval olyan visszaélés folyik, mely fölér egy nemzeti idegbénulással.” Túlzott? Gondoljunk csak nagy alföldi városainkban, Debrecenben mondjuk vagy Hódmezővásárhelyen, az autochton, nem nyugati mintára néző magasrendű urbanizáció utolsó emlékeinek szívtelen szét-dúlására! De még ha túlzott is, létezhet-e az aggódó szeretet túlzása nélkül olyasféle művészet mint az övé, mely épp a bajokra fordított nagytitójával figyelmeztet idejében létünket fenyegető veszedelmekre? Németh László sajkódi certosáját — utolsó műzsájaként — elvesző magyarságunk látványa keserítette; ez a keserűség diktálta — az életét átlengő derű ellenére — a „hiába éltél” tragikumát a *Semmelweis*-ben és a *Colbert*-ben. „Kétségbeesve halt meg”, mint Colbert? Az agyára hirtelen nyomuló homály kitér mindenféle válasz elől. A dráma mindenestre „nem a kétségbeesett halálról szól, annak csak kortársai látják, hanem a kétségbeesés feldolgozásáról; a maga öntudatára utalt lélek nyugalmáról a halál előtt, az égi s a földi igazságszolgáltatás hitét elvesztett »érdem« utolsó széttekintésével a világba.”

SZENTI ERNŐ GRAFIKÁJA